

GELECEK PARTİSİ
EĞİTİM POLİTİKALARI BAŞKANLIĞI

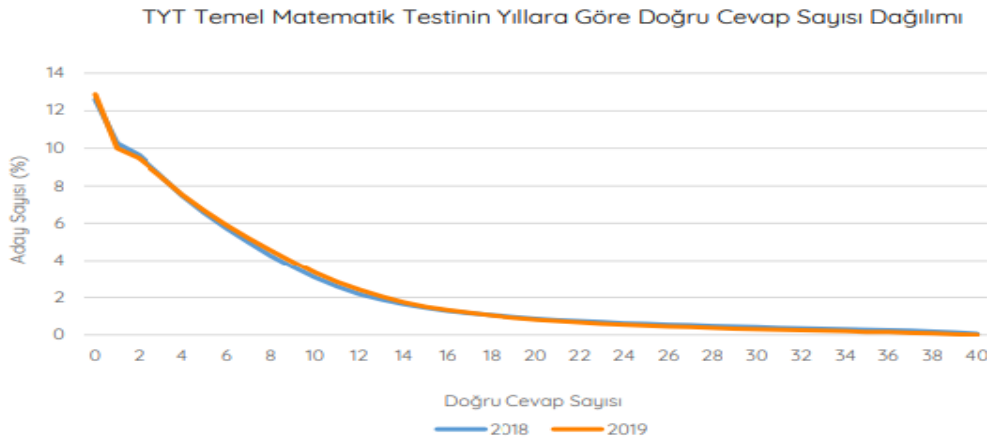
RAPOR 1

OCAK 2020

Eğitim Sisteminde Kalite Sorunu

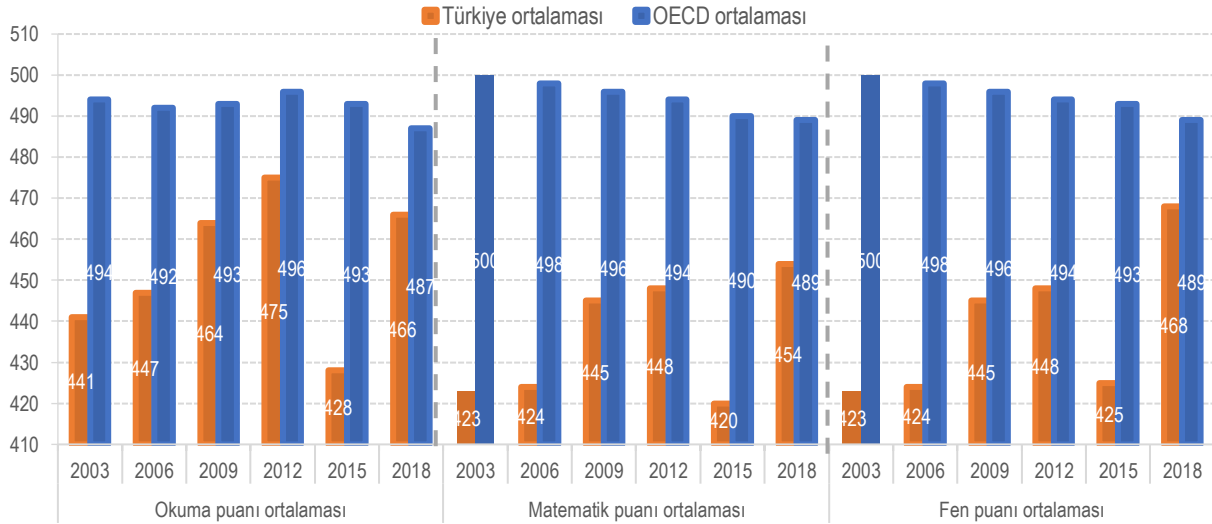
Türkiye’de eğitim sisteminde tüm kademelerde okullaşma oranları son yıllarda önemli ölçüde artmış, okulların fiziki ve teknolojik altyapılarında önemli gelişmeler görülmüş, öğretmen başına düşen öğrenci oranları ve şube/sınıf başına düşen öğrenci oranları ise azalmıştır. *Tüm bu nicel göstergelerdeki olumlu gelişmeye rağmen eğitim sistemindeki kalite sorunu ciddi bir şekilde varlığını devam ettirmektedir.* Ulusal kademeler arası geçiş sınavları (ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş sınavları) ve başarı değerlendirme çalışmaları ile uluslararası öğrenci başarı değerlendirme çalışmalarının (PISA ve TIMSS) sonuçları eğitim sistemindeki kalite sorununu açık bir şekilde göstermektedir. Dahası, bölgeler ve okullar arası öğrenci başarıları aşırı derecede farklılaşmaktadır.

Üniversiteye geçiş sınav sonuçlarına bakıldığında öğrenci başarı düzeyinin son derece düşük olduğu rahatlıkla görülebilir. Son 10 yıldaki veriler incelendiğinde sınava girenler arasında puanı hesaplanamayan yani sıfır çeken aday sayısı 20-50 bin arasında değişmektedir. Ancak daha kötüsü, bir doğru yapan aday sayısının düşüklüğüdür. Sınava giren adayların yaklaşık %25’i bir ve daha az sayıda doğru yapmıştır. Örneğin 2019 TYT Temel Matematik testinin doğru cevap dağılımına bakıldığında sınava giren adayların %13’ü hiçbir soruya doğru cevap verememiş, %10’u ise sadece bir soruyu doğru cevaplamıştır. ÖSYM tarafından yayınlanan istatistikler incelendiğinde her bir testin ortalamasının da oldukça düşük olduğu görülmektedir.

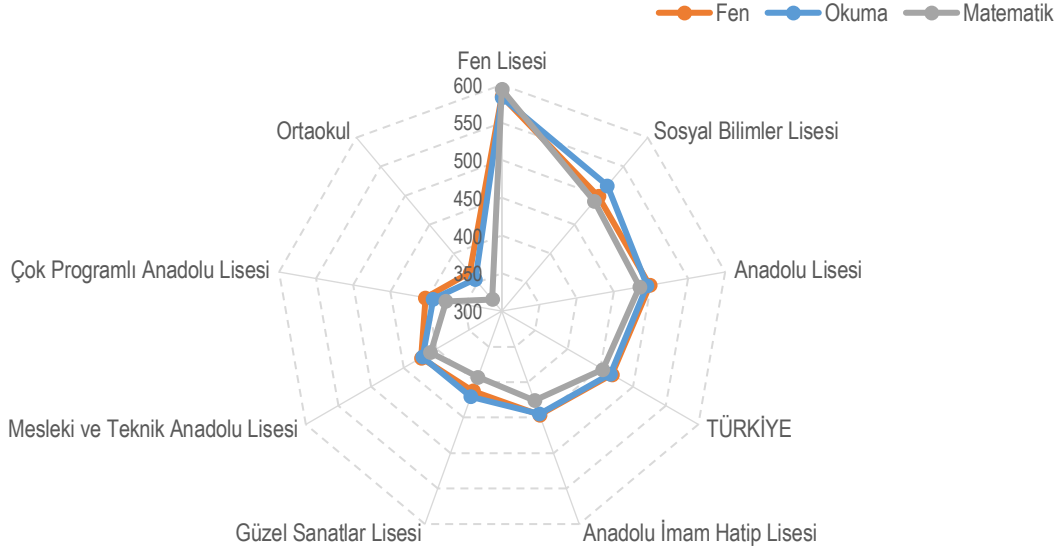
Yükseköğretime geçiş sınavlarında görülen bu başarısız durum, PISA ve TIMSS gibi uluslararası karşılaştırmalı çalışmalar için de söz konusudur. PISA 2018’de Türkiye’nin matematik, fen bilimleri ve okuma alanlarında PISA 2015’e göre önemli ölçüde artmış ve

PISA 2012 düzeyinde bir performans sergilenmiştir. Türkiye okuma puanı ortalaması 2018 yılında 466; matematik puanı ortalaması 454; fen puanı ortalaması ise 468'tir. Bunlar, OECD ülkeleriyle rekabet etmekten oldukça uzaktır ve Türkiye'nin potansiyeli açısından asla yeterli değildir. Örneğin, sadece matematik alanında 50 ülke içinde 42. sırada olmamız, yani bir diğer deyişle sondan 8. sırada olmamız ve öte yandan önceki yıllara göre puanımız yükseldi demek, çok daha yüksek hedeflere odaklanılması gereken bir Türkiye için yeterli olamaz. Kaldı ki, Türkiye'nin üç alandaki ortalaması OECD ülkeleri ortalamasından *önemli ölçüde düşüktür*.

PISA gibi çalışmalarda en önemli hususlardan biri de öğrencilerin hangi yeterlilik düzeyinde performans sergilediğidir. *Okuma ve fen bilimlerinde öğrencilerin dörtte biri, matematikte ise yaklaşık üçte biri temel yeterlilik düzeyi olan ikinci düzeye dahi erişememiştir*. Bu oranlar OECD ortalamasına göre oldukça yüksektir. Diğer taraftan *yüksek performans sergileyenleri ifade eden beşinci ve altıncı düzeydeki öğrenci oranı OECD ortalamalarının yarısından azdır*.

Özetle, OECD ülkelerine kıyasla, Türkiye'de temel yeterlilik düzeyinin altındaki öğrenci oranları yüksek, başarı performansı yüksek öğrenci oranları düşüktür. Yukarıda bahsedilen veriler, Türkiye eğitim sisteminin kalite sorunu olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Eğitim sisteminde öğrenciler, temel düzeye erişmeden sistemden mezun olmaktadır. Bu durumun en önemli nedeni, Türkiye eğitim sistemi içinde öğrencilerin asgari bir standarda erişmeden bir üst sınıfa geçmesidir. Daha somut ifade etmek gerekirse, *öğrenciler eksikliklerini telafi etmeden, yetersiz olduğu birçok derse rağmen bir üst sınıfa geçmektedir*. *Başarılı eğitim sistemlerinin ortak yanlarından biri de her öğrencinin tanımlanmış asgari düzeye erişmelerini sağlamalarıdır*. Bu başarısız sonuçların nedenleri araştırıldığında ise sistemin iyi işletilememesi veya yanlışlarının düzeltilmemesi gibi hususların yanında; öğretmen kadrolarında aranması ve mutlak temin edilmesi gereken kalite niteliğinin yeteri kadar üzerinde durulmaması ve bunlar için gereken önlemlerin alınmadığı görülmektedir.

PISA verilerinin gösterdiği, TIMSS ve yükseköğretime geçiş sınavlarının da doğruladığı, oldukça önemli bir husus da *Türkiye’de okullar arasındaki başarı farkının oldukça yüksek olmasıdır*. Fen lisesi, en başarılı okul türüdür. Fen liselerinde okuyan öğrenciler çok programlı ve mesleki ve teknik Anadolu liselerinde okuyan öğrencilerden 200 puan civarında yüksek bir puana sahiptir. Bu ise Türkiye’de okullar arasında açık bir hiyerarşinin olduğunu göstermektedir. Daha açık ifade ile *fen liseleri öğrencileri ile çok programlı ve mesleki ve teknik Anadolu liseleri öğrencileri arasında 5-6 yıl öğrenim yılı kadar fark vardır*.

Öğretmen niteliği

Akademik araştırmalar ve uluslararası kuruluşlar tarafından yayınlanan raporlar, kaliteli eğitim sisteminin en önemli belirleyicisi olarak kaliteli öğretmenin olduğunu vurgulamaktadır. *Finlandiya, Güney Kore ve Şangay gibi yüksek başarılı eğitim sistemleri de eğitim sistemlerinin başarısının temel anahtarı olarak yüksek nitelikli öğretmenlerin olduğunu belirtmektedir*. Bu sistemlerde, yüksek başarılı adaylar hizmet öncesi eğitime alınmakta, hizmet öncesinde yüksek nitelikli bir eğitim almakta ve öğretmenler görevleri süresince sürekli profesyonel gelişim süreçlerine dahil olarak bilgi, beceri ve niteliklerini sürekli geliştirmektedirler. Türkiye’de ise öğretmen adayları başarılı ülkelerdeki gibi en başarılı öğrenciler arasından seçilmektedir. Ancak öğretmen adaylarının aldığı eğitimin niteliği ve adayların mesleğe başlangıçtan önce katıldıkları KPSS Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi (ÖABT) performansı ise oldukça sorunludur. KPSS ÖABT sınav sonuçlarına bakıldığında öğretmen adaylarının ortalama netlerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. *Daha açık ifade ile öğretmen adaylarının alan bilgi düzeyleri oldukça düşüktür*. Örneğin 2017-ÖABT’de matematik öğretmenliği ve fen bilimleri öğretmenliği alanlarında öğretmen adayları 50 soruda 12 net yapmışlardır. Bu oran, nitelikli bir eğitim sistemi için kabul edilebilir değildir. Yeteri bilgi birikimi olmayan bir öğretmen, öğrencilerine ne kadar nitelikli bir eğitim sunabilir?

Öğretmen atama sürecinde Milli Eğitim Bakanlığının aday öğretmenlerden beklentisi ise oldukça düşüktür. Bakanlığın sisteme girecek öğretmen adaylarından yüksek nitelik istemesi beklenirken, öğretmen atamasına başvurmak için KPSS’de taban puan olarak 50 puan yeterlidir. Birçok alana öğretmenler 75’den hatta 80’den daha yüksek puanla atanmaktadır. Buradaki kritik husus, Bakanlığın öğretmen adaylarının yüksek nitelikle sisteme girmelerini sağlayacak bir standart yerine düşük bir standart tanımlamasıdır. Buna ilaveten, OECD tarafından yapılan TALIS yani Uluslararası Öğretmen ve Öğrenme Çalışması verilerinin de gösterdiği üzere Türkiye’deki öğretmenler, OECD ülkelerindeki meslektaşlarına göre daha düşük oranda hizmetiçi eğitimlere katılmakta ve hizmet içi faaliyetleri daha düşük oranda faydalı bulmaktadır. Ayrıca, Türkiye’de yapılan çok sayıda araştırma, öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerin niteliğinden memnun olmadıklarını göstermektedir.

Akademik araştırmalar ve uluslararası raporlar, başarılı bir eğitim sisteminin en kilit hususlarından birinin de tecrübeli öğretmenlerin dezavantajlı bölgelerde çalışması olduğunu belirtmişlerdir. Nitelikli öğretmen, öğrencinin dezavantajını ortadan kaldıracak en önemli unsurdur. Ancak Türkiye’de ilk atama sürecinde öğretmenler öncelikli olarak dezavantajlı bölgelere atanmaktadır. Dezavantajlı bölgelerde tecrübeli öğretmen oranı oldukça sınırlıdır. Örneğin Ağrı, Muş, Bitlis gibi illerde öğretmenlerin ortalama çalışma süresi dört yıldan daha azdır. Tecrübeli öğretmenler daha çok avantajlı bölgelerde öğretmenlik yapmaktadırlar.

Öğretmen yetiştirmedeki kalite sorunu bugüne kadar takip edilen yanlış uygulamaların sonucudur. Halen Türkiye’de öğretmen yetiştiren 92 Eğitim Fakültesi vardır. Ancak bu fakültelerin nitelikli bir eğitim sistemi için gerekli donanımlara ve öğretim üyesine sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Eğitim fakülteleri, diploma ve pedagojik formasyon sertifikası dağıtan kuruluşlara indirgenmiştir; söz konusu fakültelerin, ulusal sınırların dışında neredeyse hiç bilinirlikleri yoktur. Maalesef bu fakültelerin hepsinde “Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi” çalışmaları tamamlanmamıştır. Sadece 12 üniversitedeki akademik birimlerde lisans programları akreditasyonu tamamlanmıştır. Yani birçok eğitim fakültesi akademik akreditasyondan geçmemiştir. Hala "Öğretmenlik Meslek Yasası" yıllardır konuşulduğu halde henüz çıkmamıştır ve kapsamı belirli değildir. Aynı şekilde öğretmenlere uluslararası vizyon kazandırmak, onların yurtdışı bilgi, görgü ve deneyimlerinin artırılması için önemli olan bir yurtdışı program yoktur.

Milli Eğitim Bakanlığının öğretmenlerin eğitimlerinin güncellenmesi ile ilgili tespiti ve önceliği doğrudur ancak bu sorunu ortadan kaldıracak çalışmaların yeteri kadar hızla yapıldığını söylemek zordur. Bizce üzerinde durulması gereken en önemli husus öğretmenlerimizin kalitesinin en kısa zamanda yükseltilmesidir.